

Hudební oddíly československých legionářů v Rusku 1914–1920

Tomáš Drábek

CZECHOSLOVAK LEGION REGIMENTAL MUSIC BANDS IN RUSSIA, 1914–1920

The paper discusses the regimental music bands of the Czechoslovak Legion in Russia. It focuses mainly on their tasks, functions and importance. Attention is also paid to the fact that the legionary bands combined elements of Russian and Austro-Hungarian military music. The text addresses the question of which cultural influence ultimately prevailed.

KEYWORDS:

military music; Czechoslovak Legions; legionaries; culture within the army

„Dlouhá odloučenost hudby od štábního vlaku i ostatních zde stojících rot měla za následek, že hoši po přestálých bojích tělesně i duševně unaveni a vyčerpáni nehledě naší únavy, nedali nám pokoje — dle jejich zvyku postavili se před naše vagony a korporativně, na komando spustili: ‚My chceme muziku.‘ Konečně nás z vozů vytáhli a hudba ačkoliv bídne, přece jenom musela hráti. Přitom hoši z vedlejších vlaků nedbajíce únavy, vyskakují z vozů, jeden s druhým tančí provolávajíce slávu a zdar hudbě.“¹

Výše uvedený zápis z kroniky hudebního oddílu 1. čs. střeleckého pluku zachycuje drobnou epizodu z druhé poloviny roku 1918, kdy českoslovenští legionáři v Rusku sváděli těžké boje s vojsky sovětské vlády. Nejedná se o popis žádné zásadní události této dramatické doby. Přesto však přináší doklad o významné součásti života československých legionářů — vypovídá zcela jasně o jejich lásce k hudbě a jejím významu jako nástroje relaxace v době všudypřítomného násilí. Obdobných záznamů by bylo možné předložit nespočet. Zejména deníky či po válce sepsané paměti legionářů téměř bez výjimky na hudbu více či méně vzpomínají. Není divu. Muzika byla v každodenním životě čs. vojáků takřka všudypřítomná. Legionáři přitom ani v nejmenším nebyli pouhými pasivními posluchači, závislími na hudební produkci svého okolí (ačkoliv tuto složku kulturního vyžití rovněž nelze zcela opomenout). Sami ve vojsku pěstovali značně rozsáhlou kulturu vojenských hudebních uskupení. Paralelně s produkcí těchto těles, o nichž bude pojednáno níže, navíc neustále docházelo k nejrůznějším dalším hudebním projevům — například ke spontánnímu zpěvu na pochodech či při práci.² Ten často nebyl nikterak organizovaný a vyznačoval se vy-

1 Ferdinand BARTOŠ a kol., *Stručný nástin historie hudby I. stří. pl. „Jana Husi“ od r. 1914 — až do dneška t. j. do přijezdu do vlasti*, nevydáno, 1920, sbírka autora, s. 110–111.

2 Karel FIBICH, *Povstalci I. Stopami ke Zborovu*, Praha 1933, s. 154.

Volnočasový smyčkový soubor neznámého původu (hráč na kontrabas je desátníkem 3. čs. střeleckého pluku). Ruský ostrov, druhá polovina roku 1919 (sbírka autora).

sokou měrou živelnosti.³ Kupříkladu starodružiník Antonín Malý tuto situaci velice pregnantně shrnul, když ve svých pamětech označil písně za „[...] nedílnou součást našeho odboje na Rusi, to se prostě nedá zapomenout a odmíslit [sic]“.⁴

I v případě odhlédnutí od tohoto (ve vojenském životě běžného) prozpěvování zůstává pestrá paleta nejrůznějších typů hudebních těles, které ve vojsku vznikly. Zpětně by je jistě bylo možné uměle členit podle různých klíčů. Jednalo se o uskupení jak vokální, tak instrumentální, s nejrůznějším počtem hráčů, obsazením, výběrem repertoáru, životností a v neposlední řadě i s rozdílnými uměleckými kvalitami. Pro účely tohoto pojednání však postačí nejjednodušší dělení na tělesa oficiální

3 Kromě toho byl cíleně využíván organizovaný zpěv (stejně jako instrumentální hudba) coby nástroj k podnícení patriotismu. Tato metoda byla mimo jiné praktikována již během období výzvědné činnosti České družiny. Vojáci nezřídka chodili do zákopů v blízkosti nepřátelských pozic zpívat české národní písně (velmi často hymnu *Kde domov můj*), čímž cílili na v rakousko-uherské armádě hojně zastoupené vojáky české národnosti. Právě u nich zcela evidentně zamýšleli zpěvem apelovat na vlastenecké cítění či alespoň upozornit na svou přítomnost. František PAŘÍZEK, *Jak jsem se stal členem bratrstva „České družiny“*, in: Emanuel Eugen Lauseger (ed.), *Pod slavnými prapory starodružiníků (historické vzpomínky) I*, Praha 1927, s. 113. Srov. Metoděj CHYTIL, *V Petrohradě roku 1914*, in: E. E. Lauseger (ed.), *Pod slavnými prapory starodružiníků (historické vzpomínky) II*, Praha 1928, s. 24.

4 Antonín MALÝ, *Starodružiník vzpomíná. Prvopis*, nevydáno, 1973, sbírka autora, s. 5.

a neoficiální. První skupinou jsou míněna hudební uskupení zřizovaná a vydržovaná „shora“ — tedy především jednotlivými útvary, popřípadě i jinými orgány, povětšinou na základě řádných statutů. Příslušníci těchto těles měli tedy jako hlavní služební náplň právě muzicírování. Druhou skupinu, tedy neoficiální uskupení, tvořily volnočasové hudební kroužky složené z vojáků, pro něž hudební produkce představovala „pouhou“ zábavu. Ať se jednalo o vojáky strojové či nestrojové služby,⁵ jejich služební povinnosti ležely jinde a hudbě se tak mohli věnovat výhradně ve svém volném čase.

Navzdory upřímnému nadšení a pílí, se kterou se volnočasové soubory ve většině případů dávaly do práce, ležela většina hudební produkce čs. vojska stále na bedrech oficiálních uskupení. Až na pozoruhodné výjimky, hudební komandu a symfonický orchestr Informačně-osvětového odboru Ministerstva vojenství (IOO),⁶ se jednalo o tělesa jednotlivých útvarů, zpravidla pluků. Předkládaná studie se zaměřuje právě na tyto hudební oddíly⁷ jakožto nejtypičtější legionářská hudební uskupení. Hlavním cílem je zachytit místo, funkce a význam plukovních hudeb v rámci celého čs. vojska v Rusku a zároveň nastínit jejich jistou specifčnost — tedy to, jak se vyrovnávaly s různými kulturními vlivy, kterým byly během válečných let 1914–1920 vystaveny.

ORGANIZACE HUDEBNÍCH ODDÍLŮ

V případě hudebních oddílů čs. legie v Rusku nelze v žádném případě mluvit o jednotné struktuře, zvláště pokud by byla snaha ji vztáhnout na celé zkoumané období. Jasně instrukce, které měly sjednotit a ustálit organizace plukovních hudeb, byly vydány až na přelomu let 1918 a 1919, kdy už bylo jen těžko možné jejich zaběhnuté různorodé fungování změnit a plně unifikovat. Situace však nebyla jednoznačná ani v začátcích, kdy byly čs. jednotky součástí ruské armády. Prvním a na delší dobu jediným tělesem byla hudební komanda České družiny. Ta byla vytvořena již krátce po zformování samotné dobrovolnické jednotky.⁸ Ačkoliv by se mohlo zdát jako přirozené, že hudební komanda bude vycházet ze systematiky ruských vojenských hudeb,

5 Strojovou službou se míní služba určená k boji. Nestrojovou představovaly ostatní typy služeb, u kterých se nepředpokládal výkon na frontě. Josef KUDELA (ed.), *Deník plukovníka Švece*, Praha 1926, s. 358.

6 TÝŽ, *Informačně osvětový*, in: Vincenc Červinka (ed.), *Naši na Sibiři. Kapitoly vlastní a cizí*, Praha 1920, s. 58–59.

7 Nejčastěji bylo pro útvarová tělesa využíváno dvou pojmenování. Prvním byl „hudební oddíl“, vycházející z ruského pojmenování „hudební komanda“ (музикантская команда). Druhou variantu představovala „plukovní hudba“, nejspíše odvozená z němčiny (Regimentsmusik). Zejména v neúřední komunikaci se také používaly varianty jako „hudba“, „kapela“, „orchestr“, „kutálka“ atd.

8 Za den vzniku České družiny bývá označován 28. (15.) srpen 1914, kdy byl vydán její první rozkaz. Hudební komandu bylo přitom nařízeno vytvořit již 3. října (20. 9.) 1914. Jako samostatný oddíl byla pak hudba potvrzena rozkazem z 12. listopadu (30. 10.) téhož roku, kdy ovšem již delší dobu řádně fungovala. Vojtěch PRÁŠEK, *Česká družina. Psáno k 20. výročí jejího založení*, Praha 1934, s. 21. Také Vojenský ústřední archiv — Vojenský historický archiv (VÚA-VHA), f. Česká družina, kart. 3. Приказъ № 37, s. 38; Приказъ № 77, s. 60.

Hudební komanda České družiny pod taktovkou staršího hudby, šikovatele Karla Cyrila Doležala (uprostřed). Místně neurčeno, pravděpodobně období do května 1916 (sbírka autora).

realita byla odlišná. Už samo vytvoření hudby u tak malého taktického celku bylo značně překvapivé, nehledě navíc k okolnosti, že po vypuknutí války ruská armáda vznik nových těles běžně nepovolovala. Ba přímo naopak jejich počet redukovala.⁹

Hudební komanda České družiny po svém vzniku nesplňovala početní stavy dle platné systematiky ruských vojenských hudeb z roku 1910 a i v jiných ohledech se od nich značně lišila. Navzdory oficiálnímu statusu, který byl komandě přiznán, nebyly hudebníkům armádní nástroje zapůjčeny, nýbrž je obdrželi darem.¹⁰ Instrumenty však neodpovídaly předepsanému obsazení, což se nezměnilo ani v následujících letech, kdy se těleso rozšiřovalo o další hudebníky, kterým byly zakupovány nové nástroje. Hudba České družiny tak „žila“ poměrně nesvázaně s ruskými vojenskými předpisy. To ovšem platilo i v době, kdy díky rozšiřování vojska docházelo ke vzniku hudebních oddílů i u nově založených jednotek. Každé uskupení fungovalo značně svébytně, zejména v závislosti na materiálních možnostech a osobnosti, která hudbu řídila.

Jasně stanovené početní stavy čs. plukovních hudeb byly vydány až v době, kdy čs. vojsko již nespádalo pod ruské velení. Nejprve byla rozkazem z 13. listopadu 1918 vydána systematika pro hudby jízdních pluků, které měly čítat celkově 27 mužů.¹¹ Hudební oddíly střeleckých pluků měly podle rozkazu z 1. února 1919 předepsány

⁹ Bohumil PEŠEK, *Hudba v ruských legiích*, nevydáno, 2005, s. 1.

¹⁰ TÝŽ (ed.), *Rudolf Houra. Hudba České družiny*, *Historie a vojenství* 48, 1999, č. 3, s. 619–630, zde s. 624.

¹¹ *Rozkaz Československému armádnímu sboru číslo 122*, s. 3, in: *Rozkazy čsl. vojsku na Rusi 1917–1918. Rozkazy Čs. armádnímu sboru a Čs. vojsku na Rusi (užívané i dále v textu) jsou dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/dsmo> [náhled 15. 9. 2024].*

Hudební oddíl Úderného praporu během cesty do vlasti. Nad bubnem sedí kapelník, správný podporučík Jaroslav Janovský. Po jeho pravici sedí dirigent, jehož slavnostní bandalír je vyzdoben symbolem lebky se zkříženými kostmi — označením Úderného praporu. Kanada, červen či červenec 1920 (sbírka autora).

značně vyšší početní stavy — celkem 51 vojáků.¹² Jednotlivými oddíly však tyto počty hráčů, stejně jako exaktně rozepsané rozložení hodnotí, nebyly příliš respektovány.

V čele každého hudebního oddílu stál kapelník, který soubor řídil. Jednalo se o patřičně hudebně vzdělaného důstojníka.¹³ Velká část kapelníků se rekrutovala z absolventů konzervatoří. Kromě řízení zkoušek i veřejných vystoupení či obstarávání a rozepisování not nesli jako řádní velitelé oddílu¹⁴ zodpovědnost za „[...] vnitřní pořádek, hudební výcvik i uměleckou úroveň [...]“.¹⁵ Nutná byla zároveň i participace či přímo úplné zajišťování oddílového hospodářství.

12 Příloha k rozkazu českosl. vojsku na Rusi čís. 10 ze dne 1. ún. 1919: stav střeleckého pluku, nestránkováno, in: Rozkazy čsl. vojsku na Rusi 1919–1920.

13 Zpočátku mohlo dojít i k tomu, že byl kapelník například poddůstojníkem. Až roku 1919 byla kapelníkům systematizována hodnost podporučíka správních služeb. Rozkaz Československému vojsku na Rusi číslo 40, s. 3, in: tamtéž.

14 Jednalo se o velký rozdíl v porovnání s kapelníky ruské a rakousko-uherské armády, kteří byli pouze civilními osobami vykonávajícími funkci na základě smlouvy. Josef SCHÁNILEC, *Za slávou. Čtení o českých hudebnících v Rusku, zvláště od druhé poloviny XVIII. do počátku XX. století*, Praha 1961, s. 176. Také Eva VIČAROVÁ, *Rakouská vojenská hudba 19. století a Olomouc*, Olomouc 2002, s. 31.

15 Příloha k rozkazu čsl. vojsku na Rusi č. 77 § 18: instrukce o plukovních hudbách, nestránkováno, in: Rozkazy čsl. vojsku na Rusi 1919–1920.

Kapelník však velmi často nebýval jediný, kdo těleso řídil. U většiny hudebních oddílů byla zavedena i funkce kapelníková zástupce — tedy staršího hudby, který byl nazýván také dirigentem. Jednalo se o šikovatele, který svými úkoly de facto kopíroval služební náplň plukovních bubeníků (Regimentstambor) rakousko-uherské armády. Starší legionářských hudeb, tak jako jejich protějšky v rakousko-uherské armádě, pomáhali například se zkouškami či řídili těleso koncertující ve zmenšené sestavě. Nejviditelnější však bývali během hry za pochodu, kdy hudbu vedl právě dirigent, zatímco kapelník do hry nijak nezasahoval. I během slavností byla hudba, nastoupená v rámci útvaru, často řízena dirigenty. Podobnost s rakousko-uherskými plukovními bubeníky byla zřejmá i ve vizuální rovině. Českoslovenští dirigenti bývali často vybaveni klasickými atributy plukovních bubeníků — zdobenou holí a slavnostním bandalírem. Zvláště bandalíry, někdy označované jako šerpy, bývaly velice zdobné — kromě dekorativních ornamentů často obsahovaly národní, husitskou či přímo vlastní plukovní symboliku.

HUDEBNÍ NÁSTROJE

Základní nutností všech nově založených hudebních oddílů bylo obstarat dostatek hudebních nástrojů. Pro účely vojenské hudby byly nejvhodnější různé dechové nástroje, především nátrubkové žestě. Ty bývaly doplňovány nástroji bicími. Zejména během statických vystoupení se navíc zapojovaly i další nástroje, například triangly.¹⁶ Hudba 8. čs. střeleckého pluku dokonce vlastnila (jako pravděpodobně jediná) i tympany.¹⁷ Zapomínat nelze ani na smyčcové nástroje, které byly u některých hudeb také zastoupeny. V případě statických účinkování tak někteří z hudebníků vyměnili svůj primární nástroj za instrument smyčcový. Smyčcové „partie“ přitom byly značně populární a u některých plukovních hudeb představovaly natolik významnou složku, že těleso bývalo s pýchou označováno jako symfonický orchestr.¹⁸

Obstarávání instrumentů v drtivé většině případů zůstávalo v gesci samotného uskupení. Jelikož hudby byly často limitovány materiálními možnostmi, pořizovaly se většinou nástroje, které byly právě k dispozici, a to i v případech, že se nejednalo o nejkvalitnější kusy. Vzhledem k různorodému pořizování a prodávání nástrojů si lze domyslet, že situace byla u každé hudby zcela odlišná. Postupně se však stav zlepšoval a dařilo se zakupovat kvalitní hudební nástroje, povětšinou¹⁹ od české firmy V. F. Červený & synové. To samo o sobě nebylo překvapivé — zakladatel podniku, vynálezce hudebních nástrojů Václav František Červený, již dlouho před válkou expandoval na ruský trh, přičemž byl dokonce pověřen, aby vypracoval návrh na reorganizaci ruských vojenských hudeb. Ačkoliv první návrh z roku 1872 nebyl přijat, jeho

16 F. BARTOŠ a kol., *Stručný nástin*, s. 19.

17 Archiv města Ostravy, f. Československá obec legionářská, místní jednota Moravská Ostrava, kart. 2. Nenadepsaná práce o dějinách plukovní hudby 8. čs. střeleckého pluku, inv. č. 58, nestránkováno.

18 Tamtéž.

19 Miroslav BLÁHA, *Povídání o vojenské hudbě*, nevydáno, 1980, s. 149.

Plukovní hudba 8. čs. střeleckého pluku se smyčcovými nástroji, v tomto obsazení označovaná jako „symfonický orchestr“. Nad bubnem sedí kapelník, správni kapitán Karel Krupa. Pravděpodobně Irkutsk, 17. ledna 1920 (sbírka autora).

druhá, o dva roky mladší verze se již schválení dočkala.²⁰ Tři typy z předepsaných nástrojů přitom byly přímo Červeného vynálezem.²¹ Červeného syn Otakar, který zajišťoval ruskou filiálku otcovy firmy, dokonce roku 1908 získal prestižní postavení dvorního dodavatele hudebních nástrojů („Dodavatel Dvora jeho Imperátorského Veličenstva“).²²

Prostředí, ve kterém hudby působily, bezpodmínečně ovlivňovalo jejich instrumentální složení. Hudebníkům se dostávaly do rukou instrumenty běžné na ruském trhu, které ovšem nebyly čs. hudebníkům, uvyklým na rakousko-uherskou vojenskou hudbu, příliš blízké. Tělesa tedy velmi často, pokud to situace umožňovala, dokupovala nástroje užívané spíše v rakousko-uherské armádě, zatímco ruských speciálních „modelů“ se postupně zbavovala. Pasáž z kroniky hudebního oddílu 1. čs. střeleckého pluku například popisuje odprodání posledního laokoonu:²³ „[...] t. zv. jízdní

20 Jiří PAVLÍK, *Václav František Červený. Doba, život, dílo*, Praha 2006, s. 127, 168–169 a 174–175.

21 Jednalo se o kontrabas in B, obligátní altovku in Es a baroxyton in B. J. SCHÁNILEC, *Za slávou*, s. 173–174.

22 Jiří PAVLÍK, *Otakar Červený. Mecenáš československých legií v Rusku*, Červený Kostelec 2014, s. 57.

23 Laokoony (úředně nazývané Laokoon — Façon) byly basové nástroje vynalezené přímo konstruktérem Červeným, které zakoupila ještě hudba České družiny ve čtyřech kusech — dva v Es ladění a dva v B ladění. F. BARTOŠ a kol., *Stručný nástin*, s. 12. Také Jiří PAVLÍK, *Podnikatelské a společenské aktivity V. F. Červeného a jeho synů v kontextu rodinného*

kuchyně, nebo-li komíny bohudík z hudby vymizely, neboť pro posměch vojínů z rot a i našich bratrů pro tuto komickou formu nástroje nechtěl tento žádný foukatí.“²⁴

Vztah muzikantů k jejich instrumentům byl mnohdy více než formální. Někteří z nich byli k nástrojům vázání silnou citovou vazbou. To dokládá mimo jiné vzpomínka jednoho z hudebníků Josefa Heřmanského na chvíli, kdy kvůli redukci železničních vozů dostala „jeho“ hudba rozkaz zbavit se velkých nástrojů: „Vyhoďte to, ve vlasti dostanete nové, řekl kapitán. Je vidět, že nejsi muzikant, řekl jsem. Žádný muzikant nástroj nezahodí. Basy jsme tedy dali na střechy vagonů kolem kouřových komínků, připevnili je řemeny, aby nespady.“²⁵ Snaha hudebníků zachovat nástroje za každou cenu je v úryvku zcela evidentní. Lásku k hudebnímu nástroji zachytil ještě explicitněji legionář Josef Svobodný. Ten sice nebyl příslušníkem plukovní hudby, „pouze“ hrál na violu ve volnočasovém hudebním uskupení. I přesto však situaci vhodně dokresluje: „[...] já dokonce jsem si tu violu tak zamiloval, že dovolil jsem jí sdílet se mnou společné lože, až někdy kamarád Vaníček je na ní žárliv.“²⁶

REPERTOÁR

Ačkoliv byl celkový vnější obraz plukovních hudeb tvořen nejrůznějšími aspekty, zcela klíčovým zůstával repertoár. Skladby, které hudební oddíly hrály, přitom nevy-povídaly pouze o vkusu legionářů-hudebníků (respektive kapelníků). Mohly v určitých případech sloužit i jako pomyslná výkladní skříň ideologie čs. vojska. Na rozdíl od rakousko-uherských vojenských hudeb, které měly některé kusy vyloženě zapo-vězeny,²⁷ nebyl repertoár nijak ideologicky omezen, už jen z důvodu charakteru dobrovolnického vojska, které mělo spět za společným cílem. Skladby sice měly být oficiálně předkládány ke kontrole IOO, lze se však domnívat, že tak bylo ustanoveno spíše z uměleckých, nikoliv ideologických důvodů.

Repertoár hudebních oddílů býval základně rozdělen do dvou kategorií. Jednalo se o skladby služební a koncertní.²⁸ Služební repertoár se skládal především z pochodů, které byly ze všech hudebních forem pro vojenské hudby nejcharakterističtější. Pochodů přitom existovalo značné množství druhů — od slavnostních až po smuteční. Často byly hrány pochody sokolské.²⁹ Zapomínat nelze ani na plukovní pochody, tedy

---

života a politicko-hospodářského rozmachu národně uvědomělé české společnosti, disertační práce, Ústav českých dějin FF UK, Praha 2005, s. 123.

24 F. BARTOŠ a kol., *Stručný nástin*, s. 120–121.

25 Josef HEŘMANSKÝ, *Paměti legionáře Josefa Heřmanského z Dobrovice, doplněné o soupis legionářů okresu Mladá Boleslav*, Mladá Boleslav 1997, s. 97.

26 Josef SVOBODNÝ, *Válečný deník*, Brno 2019, s. 76.

27 Jednalo se například o píseň *Hej, Slované*. Hrány ovšem nebyly ani například sokolské či jiné národní písně. Otto BOŠEK, *Vyprávění o starých vojenských hudbách, převážně pražských (s dodatkem o dudácích píseckého pluku)*, Praha 1997, s. 8 a 34.

28 Každý hudebník tedy vlastnil dvě knihy s ručně rozepsanými notami — pochodové (služební) a koncertní.

29 B. PEŠEK, *Hudba*, s. 2–3.

Část příslušníků plukovní hudby 7. čs. střeleckého pluku před vyzdobenou těpluškou. Místně neurčeno, 1918 (sbírka autora).

povětšinou jakési „exkluzivní“ pochody konkrétních útvarů, zpravidla zkomponované některým z příslušníků.³⁰ Mimo to byly do služebního repertoáru započítány i hymny a další hudební kusy (během působení v rámci ruské armády například chorál *Kol Slaven*, hraný k večerní modlitbě).³¹ Koncertní repertoár byl o poznání pestřejší. Jednalo se o nejrůznější hudební kusy, často například přede hry či směsi z oper a operet. Nejvíce byl ovšem určován dostupností hudebnin. Hudby v mnoha případech uváděly nejen díla českých, ale i světových klasiků. Čeští hudební skladatelé byli z pochopitelných důvodů preferováni, skladeb zahraničních autorů se ovšem nacházelo v repertoáru plukovních hudeb nemalé množství. Objevovala se přitom i díla německých autorů (kupříkladu Richarda Wagnera),³² což může ve zcela protiněmecky smýšlejícím vojsku působit až zarážejícím dojmem. Mimo to plukovní hudby často hrály taneční kusy — zejména valčíky a polky,³³ které byly zvláště oblíbené už jen z důvodu socializačního aspektu tanečních zábav.

Nejčestnější místo mezi všemi skladbami během let 1914–1920 zaujímala hymna *Kde domov můj*. Ještě na větší vážnosti nabyla, když se stala po vzniku Českosloven-

30 Vojtěch PRÁŠEK, *1. jízdní pluk „Jana Jiskry z Brandýsa“*, Praha 1938, s. 48.

31 B. PEŠEK, *Hudba*, s. 2–3.

32 F. BARTOŠ a kol., *Stručný nástin*, s. 253.

33 Tamtéž, s. 53.

Hudební oddíl 1. čs. střeleckého pluku. Vybaven slavnostním bandalírem je výjimečně kapelník (a nikoliv dirigent), správný praporečkář Ferdinand Bartoš. Po jeho levici sedí s největší pravděpodobností pozdější dirigent hudby Damián Prášek, jehož úprava hymny byla vybrána komisí jako úřední harmonizace platná pro Čs. vojsko na Rusi. Vpravo stojí legendární kobylička Olga, která tahala vozík s velkým bubnem. Čeljabinsk, pravděpodobně 11. října 1918 (sbírka autora).

ška z hymny národní hymnou státní. Vyšší armádní kruhy v srpnu 1919 uspořádaly soutěž, díky níž bylo z celkově pěti zaslaných úprav užívaných různými plukovními hudbami vybráno aranžmá šikovatele Damiána Práška, dirigenta hudby 1. čs. střeleckého pluku.³⁴ Tato úprava byla následně v listopadu téhož roku úředně potvrzena jako jediná přípustná harmonizace.³⁵ Pozoruhodné přitom je, že aby byla za všech okolností hrána spolu s českou hymnou i slovenská hymna *Nad Tatrou sa blýská*, bylo nařízeno až v září roku 1919.³⁶

Nezanedbatelnou, nikoliv ovšem většinovou součást repertoáru představovaly hudební kusy reflektující aktuální válečnou situaci, jejichž autory byli sami legionáři. Na rozdíl od písní³⁷ ale byly postaveny do těžší pozice. Snaha vyjádřit válečnou

34 VÚA-VHA, f. 1. střelecký pluk, kart. 12. Oznámení odeslané J. Kudelou a L. Kunderou K. Kutlvašrovi. Také F. BARTOŠ a kol., *Stručný nástin*, s. 151.

35 *Rozkaz Československému vojsku na Rusi číslo 78*, s. 1, in: *Rozkazy čs. vojsku na Rusi 1919–1920*.

36 *Rozkaz Československému vojsku na Rusi číslo 62*, s. 1, in: tamtéž.

37 Písní popisujících vojenský život čs. legionářů vznikla celá řada. Převážně obsahovaly humorně laděné texty.

atmosféru pomocí instrumentální hudby vedla i k výsledkům, které se nesetkaly s širokým pochopením a kladným přijetím. Někdy se kompozičním pokusům dostalo přímo zdrcující kritiky, jako tomu bylo například v případě pozdějšího kapelníka 11. čs. střeleckého pluku Josefa Vaňoučka. Ten v srpnu 1919 uvedl svou symfonii 1914–1918. Hodnocení, které posléze v rubrice *Hudební hlídka* v *Československém deníku* uveřejnil Adolf Zeman, bylo takřka zničující.³⁸ Celkově byly ale ambicióznější projekty formátu Vaňoučkovy symfonie ojedinělými případy. Původní skladby, vznikající přímo u plukovních hudeb, zpravidla představovaly pochody, které byly pro použití dechovou hudbou nejpříhodnější. Ačkoliv nových kusů vzniklo poměrně velké množství, většinou se jednalo o jednodušší kompozice.³⁹

FUNKCE A ÚKOLY

Při výkonu služby se pravděpodobně počítalo s tím, že hudební oddíly budou sloužit účelům stanoveným dobovými zvyklostmi. Poměrně dlouhou dobu nedošlo k vydání stanov, které by konkrétně či alespoň v hrubých obrysech určovaly, jak mají plukovní hudby fungovat a jaké mají plnit funkce. Zásadní dokument tohoto rázu představují až *Instrukce o plukovních hudbách*, vydané přílohou rozkazu celému vojsku 24. listopadu 1919. Vzhledem ke značně pozdnímu datu vydání⁴⁰ se lze domnívat, že dokument byl spíše jakousi snahou vše na základě každodenní praxe standardizovat před příjezdem do Československa. Je tedy přinejmenším vysoce pravděpodobné, že dokument byl sestaven na základě skutečného fungování hudeb, a tedy dal činnosti pouze jakýsi úřední rámec, bez vyšších ambicí fungování těles měnit. I přesto se *Instrukce* staly terčem kritiky samotných kapelníků.⁴¹

Podle *Instrukcí* měla plukovní hudba sloužit dvěma účelům: „1) k povznesení a osvěžení ducha i nálady vojáků při pochodech, na oddychu, vojenských slavnostech — i prakticky na př. při sokolských cvičeních prostných v částech, vyučení stejného kroku novobranců atd. 2) kulturně-estetickým potřebám pluku; hudba zpříjemňuje život části.“⁴² Dokument tak jednoduchým a stručným způsobem popsal funkce přisuzované plukovním hudbám. Zároveň kromě jiných ustanovení (kupříkladu hospodářského rázu) určoval oddílům další úkoly — například povinnost

38 Zeman symfonii označil za „prosté nedorozumění“, zpochybnil autorovy síly i estetický vkus a přinesl celou řadu výtek. Josef Vaňouček sice napsal do *Československého denníku* po několika dnech jakési dovysvětlení, uznání se však nedočkal. *Československý denník* 2, 30. 8. 1919, č. 203, s. 3–4. Také *Československý denník* 2, 5. 9. 1919, č. 208, s. 3.

39 B. PEŠEK, *Hudba*, s. 4.

40 Pro lepší představu je možné uvést například skutečnost, že *Instrukce* byly vydány přibližně dva týdny před evakuační hudby 1. čs. střeleckého pluku z Vladivostoku. Lze se tedy domnívat, že neměly na její činnost de facto žádný reálný dopad.

41 Soukromý archiv Bohumila Peška, přepis textu kapelníka 5. čs. střeleckého pluku Václava Formana nadepsaného *K instrukci o plukovních hudbách* (12. 1. 1920).

42 *Příloha k rozkazu čsl. vojsku na Rusi č. 77 § 18: instrukce o plukovních hudbách*, nestránkováno, in: *Rozkazy čsl. vojsku na Rusi 1919–1920*.

Hudba 6. čs. střeleckého pluku zajišťující doprovod vystoupení kabaretního kroužku Satyr, tvořeného příslušníky pluku. V popředí hudebníků stojí kapelník, správný podporučík Václav Voskovec (původním jménem Vilém Wachsmann), otec Jiřího Voskovce. Isil-Kul, krátce po 25. květnu 1918 (sbírka autora).

koncertovat přinejmenším jednou za týden výhradně pro vojáky příslušného pluku (mimo vystoupení konaných během služebních úkonů, tzn. třeba na plukovních slavnostech). Takové nařízení bylo ovšem určeno spíše optimálnímu a nejlépe klidovému režimu během pobytu v zázemí, a tudíž pochopitelně nešlo ve všech případech dodržet. Plukovní hudba však měla vždy sloužit primárně účelům „své“ části a až poté, co „[...] vlastnímu pluku učinila zadosť [...]“, mohla účinkovat mimo plukovní rámec — ať za vojenskými či soukromými účely. *Instrukce* ve svém nepřilíš velkém rozsahu nezachytily veškeré služební povinnosti, které byly hudebníkům určeny. Zmínky se nedočkala mimo jiné vystoupení na pohřbech zesnulých vojáků, přičemž právě tato část služby hudby byla velmi podstatná. Naopak některé popisované úkoly, například vyučení stejného kroku novobranců, nebyly pravděpodobně příliš časté.

Hudebníkům však nenáležely pouze povinnosti spojené přímo s uměleckou produkcí. Například v poznámce k systematické plukovní hudby z února roku 1919 bylo určeno, že v případě bojového střetnutí má být hudby užíváno k ochraně plukovního obozu či ke zdravotní službě. Práce pomocné zdravotnické síly byla přitom převzata podle ruského vzoru. Zdravotní výcvik měl mít na starosti plukovní lékař, což bylo později potvrzeno v *Instrukcích*. Pozoruhodné ovšem je, že o školeních sanitárních úkonů se nikterak nezmiňují paměti samotných hudebníků. O jejich intenzitě lze tedy přinejmenším pochybovat. Co se týče přímého zapojení do bojů se zbraní v ruce, lze konstatovat, že se jednalo maximálně o krizové momenty, kdy nebyl na místě

Hudební oddíl 3. čs. střeleckého pluku na pohřbu praporčíka Ferdinanda Borise Snášela. Během smutečních průvodů byla hudba umístěna v čele, jak tomu bývalo obecně v rámci pochodových proudů. Za hudbou následovali vojáci čestné roty, za nimiž byl zařazen povoz s nebožtíkem. Jekatěrinburg, krátce po 25. červenci 1918, kdy praporčík Snášel padl (sbírka autora).

dostatek mužů přímo k boji určených, či reakce na bezprostřední napadení hudeb, popřípadě i dalších na místě dislokovaných nestrojových částí.⁴³ Ačkoliv nechybělo zapojení do známých střetů, jakými byly boje u Bachmače, Zlatoustu, Miassu atd., je nutné mít na paměti, že se nejednalo o úkol, ke kterému byli hudebníci určeni. Častěji jich bylo využíváno ke službě strážní. Té se účastnili již hudebníci České družiny⁴⁴ a nevyhnula se v následujících letech ani muzikantům nově vzniklých souborů.

Celkově je možné shrnout, že po většinu doby fungování hudebních těles představovalo jejich hlavní služební náplň veřejné účinkování. Hrál se jak v interiérech, jakými byly například sály divadel nebo biografů, tak (a to častěji) pod širým nebem. Vystoupení měla nejrůznější charakter, podle toho, u jaké příležitosti a kde se konala. Kromě krajně nezvyklých situací, jakou byla například hra pro vojáky přímo v zákopech,⁴⁵ se většinou jednalo o účinkování na vojenských slavnostech. Charakteristické a pro vojenskou hudbu klíčové bylo rovněž hraní za pochodu, kdy byla vyhrávající

43 V. PRÁŠEK, *1. jízdní pluk*, s. 95. Také Josef KLIMENT, *Zápisky legionářovy*, Středokluky 2005, s. 87.

44 Josef KADLEC, *Jak se tvořila kapela „České družiny“*, in. E. E. Lauseger (ed.), *Pod slavnými prapory starodružiníků (historické vzpomínky)* V, Praha 1932, s. 76.

45 VÚA-VHA, f. 2. střelecký pluk (PL2), kart. 55. Dějiny hudebního oddílu 2. čes.-slov. střel. pluku krále Jiřího z Poděbrad, s. 17–18.

Hudebníci 5. čs. střeleckého pluku spolu se svými posluchači z řad čs. pacientů a personálu nemocnice japonského Červeného kříže. Hudba evidentně koncertovala pod vedením dirigenta (se slavnostním bandalířem a holí), kterým byl nejspíše střelec (od září 1918 šikovatel) Vladimír Strakerle. Egeršeld, Vladivostok, druhá polovina roku 1918 (sbírka autora).

hudba umístěna do čela pochodového proudu.⁴⁶ Časté bylo rovněž doprovázení padlých a zemřelých spolubojovníků (a nejen jich) na poslední cestě či různé další typy veřejných vystoupení. Jednat se samozřejmě mohlo i o samostatné koncerty, hraní během přestávek v divadlech či přímo mimoslužební účinkování, kdy hudby hrály mnohdy ve zmenšené sestavě například k tanci. Častými se rovněž stávaly koncerty charitativního ražení, jejichž výnos byl věnován kupříkladu na invalidní spolubojovníky či jiné dobročinné účely.⁴⁷

NA POMEZÍ RAKOUSKO-UHERSKÉHO A RUSKÉHO KULTURNÍHO VLIVU

Hudební oddíly československých legionářů v Rusku představují mimo jiné zajímavý kulturní fenomén. Zcela přirozeně totiž podléhaly kulturním vlivům jak rakousko-uherského, tak ruského prostředí. Tyto dva poměrně odlišné „hudební světy“ v sobě čs. plukovní hudby následně kombinovaly, což dalo vzniknout svérázné směsici, která se projevovala ve složení repertoáru, užívaných hudebních nástrojích či organizaci hudebních oddílů. Během svého několikaletého působení

⁴⁶ Viz například *Cvičební řád pro pěchotu I*, Irkutsk 1919.

⁴⁷ *Československý denník* 2, 15. 2. 1919, č. 49, nestránkováno. Srov. *Československý denník* 2, 4. 1. 1919, č. 3, nestránkováno.

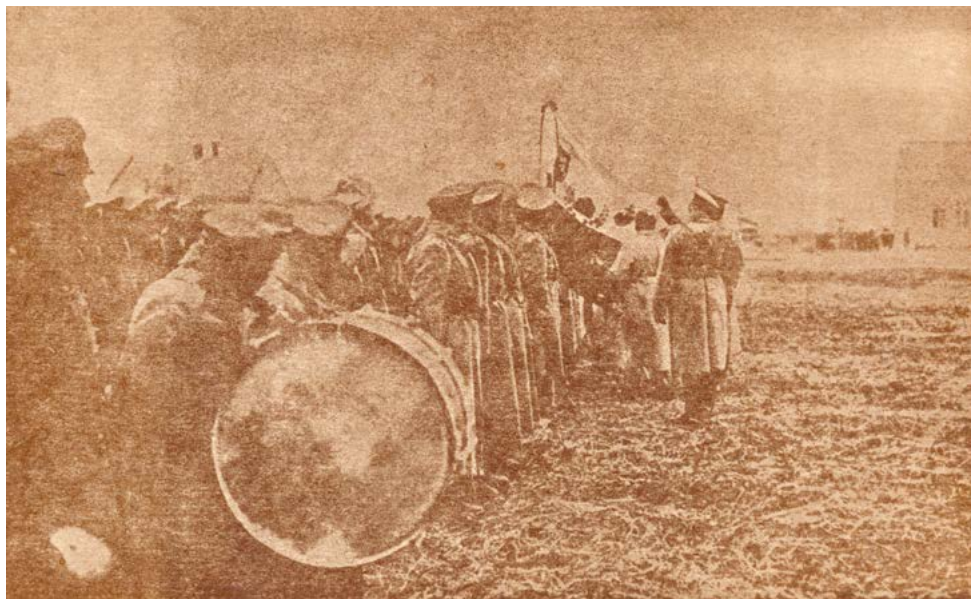
Vlevo sedí český kapelník 11. izjumského husarského pluku ruské armády František Vaněk. Později vstoupil do čs. legie v Rusku a od května 1918 vykonával úřad kapelníka 3. čs. střeleckého pluku. Lucká gubernie, 1913 (sbírka autora).

nicméně plukovní hudby prošly vývojem, který nakonec jeden z kulturních vlivů zcela upřednostnil.

Nejprve je třeba zmínit nesmazatelnou stopu českých a slovenských muzikantů v rámci rakousko-uherské i ruské (nejen) vojenské hudby a jejich nemalé zásluhy na jejím rozvoji. Participace zejména českých hudebníků na muzicírování rakousko-uherských vojenských hudeb před první světovou válkou, často i ve význačných funkcích plukovních bubeníků či přímo kapelníků, se jeví jako více méně samozřejmá.⁴⁸ O něco překvapivěji poté může působit skutečnost, že desítky českých hudebníků pomáhaly s rozvojem vojenských hudeb i v rámci předválečné ruské armády. Obecně byl podíl českých hudebníků na budování samostatné a sebevědomé ruské hudební kultury eminentní,⁴⁹ což se nevyhnulo ani okruhu vojenské hudby, která byla v porovnání například s rakousko-uherským protějškem značně zaostalá. Díky nezájmu Rusů o kapelnická místa se smluvními kapelníky postupně staly desítky patričně hudebně vzdělaných Čechů. Pro lepší představu je možné uvést, že roku 1910 více než jednu osminu

⁴⁸ E. VIČAROVÁ, *Rakouská vojenská hudba*, s. 154.

⁴⁹ Vjačeslav GROCHOVSKIJ, *Čeští hudebníci na Rusi*, Praha 2010, s. 9.

Nejspíše přehlídka České družiny velitelem III. armády generálem Radko Dmitrijevem. Za pozornost stojí velký buben, umístěný po ruském vzoru v rámci těla vepředu. Jaroslav, 8. listopadu (26. 10.) 1914 (sbírka autora).

kapelníků (při celkovém počtu 692 vojenských hudeb) ruské armády představovali Češi.⁵⁰ To spolu s českými podnikateli obchodujícími v Rusku s nástroji a hudebninami, kteří měli na ruské vojenské hudby také značný vliv, dává tušit, že armádní hudba v rámci Ruska byla do značné míry formována českou hudební kulturou. Přes výše uvedené skutečnosti si ovšem ruské muzicírování zachovávalo mnohá specifika.

Hudební oddíly zakládané v čs. vojsku během válečných let prožívaly nejmasivnější vystavení ruskému kulturnímu vlivu během působení vojska v rámci ruské armády, především tedy do roku 1917. Na začátku tohoto období ovšem intenzita dosahovala zcela jiné úrovně než na jeho konci. Důvody je možné spatřovat zejména ve složení vojska jako takového. Zpočátku bylo totiž tvořeno takřka výhradně Čechy usídlenými dlouhodobě v Rusku.⁵¹ I řízení hudeb tak připadlo ruským Čechům, kteří pracovali tak, jak bylo v ruském vojsku zvykem. Postupem času však mnoho z nich vojsko opustilo, a tak jejich podíl slábl, až poměr ve složení armády zcela převážil ve prospěch dobrovolníků přihlásivších se ze zajateckých táborů, do kterých se dostali původně jako rakousko-uhersští váleční zajatci.⁵² To se pochopitelně týkalo i hudebníků, kterým byl ruský způsob fungování hudebních oddílů zcela cizí. Poměrně

⁵⁰ J. SCHÁNILEC, *Za slávou*, s. 177.

⁵¹ František ŠTEIDLER — Jaroslav BOHÁČ — František BEDNAŘÍK, *Československé legie za světové války*, Praha 1928, s. 9.

⁵² Aleksandr Charitonovič KLEVANSKIJ, *Českoslovenští internacionalisté a legionářský sbor v Rusku*, Praha 1973, s. 58.

Hudební oddíl 4. čs. střeleckého pluku nastoupený na přehlídce útvaru generálem Janem Syrovým. Před hudbou stojí s holí nejspíše dirigent, četař Sylvestr Holoubek. Kapelník, správní podporučík Václav Valter, stojí pravděpodobně vpravo od tělesa na úrovni první řady. Velký buben je umístěn po rakousko-uherském způsobu vzadu. Šadrinsk, 12. dubna 1919 (sbírka autora).

logicky tudíž preferovali změnu zažitého systému. Ta byla následně založena na zkušenosti s rakousko-uherským způsobem vedení vojenské hudby. Z některých záznamů je možné pozorovat i jakýsi despekt, který k ruské hudební kultuře v oblasti vojenské hudby chovali jako k něčemu méně preciznímu.⁵³ Na každý pád zejména po odchodu Čs. armádního sboru z Ukrajiny tvořili čs. hudby až na některé výjimky bývalí zajatci. Tou dobou už většina z nich fungovala na rakousko-uherském principu, což se projevovalo nejen výměnou nástrojů, ale i řazením samotných těles.⁵⁴

Celkově by se tedy dalo říct, že na počátku svého působení fungovala hudební komanda České družiny (a nebyla nejspíše jediná) podle zvyklostí ruské armády, které se ale s příchodem nového živlu bývalých zajatců začaly výrazně mísit s rakousko-uherskými návyky a metodami. Ty posléze díky personální obměně ansámblů zcela převážily, a tak ke konci své zahraniční činnosti vypadaly hudební oddíly čs. legionářů v Rusku jako jakési československé varianty předválečných rakousko-uherských hudeb.⁵⁵ Ostatně i meziválečná čs. armáda principy fungování svých hudeb-

53 F. BARTOŠ a kol., *Stručný nástin*, s. 25 a 52.

54 Zajímavá byla otázka umístění velkého bubnu a činelů. Zatímco v rakousko-uherské armádě bylo zvykem řadit velké bicí za samotné těleso, ruská armáda je naopak umísťovala dopředu, a to jak za pochodu, tak i během hry na místě. Ačkoliv hudba České družiny nejprve užívala ruského řazení, postupně se v čs. vojsku prosadil rakousko-uherský model.

55 Stále je však nutné držet na paměti odlišnosti mezi jednotlivými hudebními oddíly čs. vojska.

Hudební oddíl 5. čs. střeleckého pluku. Uprostřed se šavlí a taktovkou sedí kapelník, správný praporčík Václav Forman. Po jeho pravici sedí se slavnostním bandalírem a holí dirigent, nejspíše střelec Vladimír Strakerle. Na zadní stranu fotografie si neznámý příslušník 5. čs. střeleckého pluku zapsal: „Hoši nám zpříjemnili neveselý náš život.“ Vladivostok, 15. května 1918 (sbírka autora).

ních těles neměnila. Ty tak nadále vycházely z funkčního modelu armádních hudeb rozpadlého mocnářství.⁵⁶ Fungování vojenských hudeb v českém prostoru tak neznamenalo výraznější diskontinuitu.

VÝZNAM

Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že hudební oddíly byly i přes veškeré výše uvedené záležitosti spíše zbytnými vojenskými částmi, ve vojsku udržovanými z pouhého rozmaru velení, zdaleka tomu tak nebylo. Velice důležitý byl reprezentační aspekt vystoupení plukovních hudeb, které utvářely obraz čs. vojska v očích spojeneckých představitelů. Neméně význačný byl tento faktor ve styku s místním obyvatelstvem, jehož náklonnost či naopak odpor vůči vojsku byl mnohdy klíčový. Vzbuzování sympatií u civilistů za pomoci hudebních souborů by tak bylo možné označit za určitou formu kulturní diplomacie.⁵⁷ Zvláště pro chudé venkovské obyvatelstvo,

⁵⁶ Robert ŠÁLEK, *Vojenská hudba. Stručné dějiny*, Praha 1956, s. 63.

⁵⁷ Maja VASILJEVIĆ — Haris DAJČ, *Between Courtly, Civil and Military Service. Military Musicians in the Principality and the Kingdom of Serbia, Istraživanja — Journal of Historical Researches* 28, 2017, s. 118–133, zde s. 126.

Někteří legionáři-hudebníci pokračovali ve službě v armádě i po příjezdu do Československa. Na fotografii je zachycena plukovní hudba čs. pěšího pluku č. 6. Nad bubnem sedí kapelník Josef Háša (v čs. legii v Rusku kapelník hudebního oddílu 2. čs. jízdního pluku). Nad ním stojí dirigent, bývalý příslušník legionářské hudby 6. čs. střeleckého pluku Josef Knypl. Mezi hudebníky je možné rozpoznat i několik dalších legionářů. Místně neurčeno (posádkou byl pluk v Olomouci), nejspíše po roce 1921 (sbírka autora).

kteřé postrádalo výraznější kulturní vyžití, byl koncert dobře sehrané vojenské hudby velikou událostí.

Je nutné rovněž znovu podtrhnout význam hudby pro samotné čs. vojáky. Kromě rýze lidské potřeby odpočinout si a na chvíli se odpoutat od tvrdé každodenní reality přinášely výkony hudebníků rovněž zvyšování (či alespoň udržování) morálky ostatních vojáků a patriční pocit hrdosti, kterou mohli pociťovat díky hudbě, a to jak na vojsko jako takové a svůj národ (jehož kulturní vyspělost byla mnohdy dokazována právě muzicírováním),⁵⁸ tak třeba i na „svůj“ vlastní pluk. Spory mezi příslušníky jednotlivých pluků o to, který útvar má lepší hudbu, nebyly zdaleka řídkým jevem. Ačkoliv se v takových případech vojáci tvářili, že hodnotí na základě uměleckých výkonů, ve skutečnosti se vymezovali de facto pouze na základě vlastní příslušnosti k patričnímu útvaru.⁵⁹

V nejrůznějších soudobých textech pojednávajících mimo jiné o důvodech k budování hudby a jejich následných úkolech bývají uváděny nejčastěji důvody, dalo by se říci, vznešené: „Pracovaly [...] aby naše vojsko zůstalo silné nejen fyzicky, ale i du-

58 Rudolf KAREL, *Symfonický orchestr ruských legií*, in: Rudolf Medek (ed.), *Za domovinu*, Praha, nedatováno, s. 288.

59 F. BARTOŠ a kol., *Stručný nástin*, s. 159.

ševně a snažily se, aby válečný život a útrapy staly se snesitelnějšími.⁶⁰ Přitom však nelze opomenout i prozaičtější důvody — vojáci kupříkladu přikládali koncertům značnou váhu, jelikož mnohdy skýtaly příležitost k navázání kontaktu s opačným pohlavím. Podobných příkladů by jistě bylo možné vyjmenovat více.

Závěrem lze shrnout, že plukovní hudby byly významnou součástí čs. vojska. Působily jak dovnitř armády, tak i vně, přičemž zastávaly nejrůznější výše uvedené úlohy. Jejich důležitosti si byl vědom i vůdce československé zahraniční akce Tomáš Garrigue Masaryk, jak dokládá následující vzpomínka: „Po obědě [během návštěvy 2. čs. střeleckého pluku v Novoselicích 19. srpna 1917; pozn. aut.] procházel se prof. Masaryk po zahradě v kruhu dobrovolníků vyptává se a vyslýchaje jejich žádosti i bolesti. Zde právě vyslovil se prof. Masaryk, byv upozorněn, že se jedná o rozbití plukovní hudby, že plukovní hudba jest právě tak nutná součástka pluku, jako dělo, že nesmí býti nikterak podceňována.“⁶¹

RÉSUMÉ:

The aim of the paper is to briefly introduce the Czechoslovak Legion regimental bands in Russia between 1914 and 1920. Music played an important role in everyday lives of Czechoslovak legionaries in Russia. A number of different music ensembles were formed in the army. Apart from leisure music groups, these were mainly regimental music bands, i.e. official ensembles organised within individual units. They provided musical accompaniment at military ceremonies, funerals and other events. They also played to entertain the soldiers. The text starts by discussing their organisation (how many players they had, who managed them, etc.), which is not easy to describe in general terms, as their activities tended to be quite spontaneous. It then proceeds to discuss the instruments they played and their repertoire. It continues with a comparison of the Austro-Hungarian and Russian cultural influences, which the Czechoslovak Legion regiment bands were exposed to and which they combined in interesting ways. At the end of the day, as the composition of the entire army changed, the Austro-Hungarian influences prevailed and with them the Austro-Hungarian ways of organising military bands. The text concludes by discussing the tasks and functions performed by regimental bands, who were an important component of the Czechoslovak army in Russia and affected both the legionnaires themselves, the local population and the soldiers of the Entente powers.

Bc. Tomáš Drábek je studentem navazujícího magisterského studia na Ústavu českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a pracovníkem Středočeského muzea v Roztokách u Prahy. Zaměřuje se na dějiny československých legií, především na kulturní činnost československé legie v Rusku (drabekroztoky@seznam.cz).

60 Arnošt CECHMAJSTR, *Hudba, zpěv a divadlo v 1. střel. pluku ruských legií (Dokončení)*, Československý legionář 15, 6. 1. 1933, č. 1, s. 4–5, zde s. 5.

61 VÚA-VHA, f. PL2, kart. 55. Dějiny hudebního oddílu, s. 30.